

Radu PĂIUȘAN
(Universitatea de Vest
din Timișoara) | **Aspecte ale reformei agrare
în Banat în anul 1945**

Abstract: (Aspects of the agrarian reform in Banat in 1945) An important measure in the field of ensuring the food needed by the population was the establishment of village stores and cooperatives, which sold products at acceptable prices for workers and their families. At the same time, the expropriation actions of goods and properties of common interest began. In terms of industrial production, some increases in production were noted in many factories in Timișoara and in the other industrial cities in Banat.

Keywords: *speculation, sabotage, supply, industry, agriculture, agrarian reform, Banat.*

Rezumat: O măsură importantă, în domeniul asigurării alimentelor necesare populației, a fost înființarea economatelor și a cooperativelor sătești, care vindeau produse la prețuri acceptabile pentru muncitori și familiile lor. Totodată, au început și acțiunile de expropriere a bunurilor și proprietăților de interes comun. În planul producției industriale s-au constatat unele creșteri ale producției la foarte multe fabrici din Timișoara și în celelalte orașe industriale din Banat.

Cuvinte-cheie: *speculă, sabotaj, aprovizionare, industrie, agricultură, reformă agrară, Banat.*

În plan economic, începutul anului 1945 însemna continuarea eforturilor de susținere a războiului pentru înfrângerea hitleriștilor. Autoritățile centrale făceau nenumărate apeluri la muncitori și țărani să continue munca și chiar să mărească producția.

În plan social, condițiile de viață erau foarte grele, populația confruntându-se cu o speculă foarte puternică, dar și cu lipsa celor necesare traiului.

Pentru a mai rezolva o parte din problemele populației, la 15 ianuarie 1945 s-a deschis, la Timișoara, prima prăvălie „Victoria”, cu 10.000 de membri, ce aproviziona populația cu textile. Potrivit celor care au înființat-o, aceasta era „doar o verigă dintr-un organism de luptă, pe teren economic, al maselor populare ce vor forma arma poporului, de luptă pentru democratizarea vieții economice”.

Ca și celelalte cooperative populare deschise sub egida Frontului Național Democrat, și aceasta spera ca, prin colaborarea comitetelor de fabrică, se va reuși obținerea, de la fabricanți și producători, a cotelor necesare, eliminând, astfel, comerțul la negru.

În condițiile în care mărfurile nu stăteau la dispoziția cooperativelor, urma să se stabilească, de către comitetul de conducere a cooperației, ce cantități va putea cumpăra, într-o lună, fiecare membru.

Pentru mărfurile de primă necesitate urmau să fie stabilite rații, în așa fel încât fiecare să obțină ceva (*Lb*, Timișoara, II, 104, 15 ianuarie 1945, 1).

Propaganda comunistă punea orice realizare pe seama F.N.D.-ului, ce nu doar vorbea, ci realiza în mod practic.

În domeniul agricol, situația – în satele bănățene – nu era una foarte bună. Spre exemplu, în comuna Sârbova, din 1.700 lanțuri de pământ s-au însămânțat numai 150. În schimb, în comuna Macedonia, situația era mai bună: organizația țărănească a Frontului Plugarilor și-a mărit, considerabil, numărul de membri, iar din 3.200 de lanțuri de pământ s-au însămânțat, în medie, cam 50% (Picioruși 1979, 399-400).

La Recaș, din 700 de lanțuri de pământ s-au însămânțat numai 100, iar 11 tractoare și 100 de cai erau pregătiți pentru campania de primăvară.

În comuna Ghilad, din 16.000 de lanțuri de pământ s-au însămânțat numai 1.600 lanțuri. Aici, însă, s-au naționalizat bunurile rămase de la nemți, precum și moara, ce a trecut în patrimoniul comunei. În comuna Jădani, din 5.200 de lanțuri s-au însămânțat numai 200, iar, în comuna Giroc, situația însămânțărilor era la fel de proastă.

Dintre cauzele acestei situații fără precedent erau enumerate, în varianta autorităților, următoarele: sabotajul direct al fasciștilor și al reacționarilor, neglijența Ministerului Agriculturii și Domeniilor.

În presa comunistă se propaga ideea că guvernul F.N.D. va aduce, din U.R.S.S., grâu pentru însămânțările de primăvară, în special în Banat, unde s-a suferit cel mai mult în urma „hoardelor nemțești” (SJANT, fond *Prefectura*, d. 87/1945, f. 174).

În martie 1945 a venit, la conducerea țării, guvernul F.N.D. condus de președintele Frontului Plugarilor, dr. Petru Groza, care se declara ca susținător al reformei agrare. Petru Groza declara că va aplica cea mai profundă reformă agrară de până atunci. Comuniștii și aliații lor, prin organizațiile din teritoriu, îi încurajau pe țărani să preia inițiativa de a împărți pământurile ce li se cuvin de drept. Au apărut, din această cauză, nenumărate conflicte la sate, din cauza brutalității cu care operau țărani. Astfel, peste tot, s-au format comitete satești locale de împrumut. În aceste comitete intrau acei țărani care nu aveau pământ sau cei care aveau până la 5 ha. (vezi Păiușan 2020, 230-249). La baza creării acestor comitete de întreprindere stătea articolul 9 din legea înfăptuirii reformei agrare. Și în Banat, în conformitate cu articolul 9, primarii de comune îi luau pe toți țărani cu pământ puțin sau fără pământ, pentru a fi alese comitetele de împrumut. S-au făcut convocări pentru alegerea comitetelor în comune, după cum urmează:

- la 1 aprilie, în comunele: Chișoda, Utvin, Giroc.
- la 2 aprilie, în comuna Beregsăul Mare.
- la 3 aprilie, în comunele Cerneteaz, Covaci, Dumbrăvița.
- la 4 aprilie, în comuna Ghiroda Nouă.

Pe tot cuprinsul lunilor următoare au avut loc convocări pentru formarea comitetelor locale de împrumut. După constituirea comitetelor s-au discutat tabelele ce au fost alcătuite cu persoanele care nu aveau pământ sau aveau, dar puțin. La întocmirea tabelor s-a ținut cont de ostașii de pe front, invalizii de război și

văduvele celor căzuți. Împroprietăririle urmau a se face cu pământ confiscat de la criminalii de război, șvabii fugiți cu armatele hitleriste și moșierii cu peste 50 de ha. Nici într-un loc, țărani nu s-au atins de pământurile bisericesti. O parte din pământurile confiscate au fost destinate pentru instituțiile cu caracter public: școală, cooperativă, etc.

Concomitent cu împroprietărirea s-au fixat și prețurile pentru pământurile date. Astfel, prețul era fixat la o sumă egală cu valoarea recoltei pe un an, plata urmând să se facă în 10 rate anuale către stat (Șandru 2000, 161-183).

Un exemplu elocvent despre cum s-au făcut împroprietărirea este cel din Viile Giarmata, unde comitetul sătesc, în frunte cu preotul satului, a împărțit pământurile șvabilor plecați și ale celor ce au sabotat munca câmpului. Astfel, s-au împărțit 638 de lanțuri la 63 de țărani. Fiecare a primit atât cât putea să muncească. Au mai rămas de împărțit 11.000 ha, din care 8.000 ha teren arabil.

O gravă problemă cu care se confruntau cei din Giarmata era că nu erau destui oameni care să muncească pământul. Astfel, s-a făcut apel la oameni din alte părți, să vină să lucreze. Comitetul sătesc a ridicat caii și tot inventarul agricol de la criminalii de război și de la sabotori.

În comuna Grabaș s-au repartizat între 16 și 50 de jugăre. Aici era pământ destul, deoarece doar cele 80 de familii șvabi, ce s-au retras odată cu armata germană, dețineau între 5 și 100 de jugăre, după inventarul agricol ce s-a preluat.

Totodată, s-a stabilit că, pentru țărani din alte părți, se puneau la dispoziție între 13 și 20 de jugăre, după puterea de muncă și numărul membrilor de familie.

În comuna Ieccea Mare erau chemați țărani fără pământ din alte părți, deoarece, de aici, au plecat 4 familii și nu a mai rămas nimeni să muncească pământul (circa 200 de jugăre). O problemă cu care se confruntau țărani de aici era lipsa brațelor de muncă și a animalelor de tracțiune.

În comuna Foeni, unde era situată una din moșiile familiei Mocioni, la 10 martie 1945 s-a trecut la împărțirea acesteia. Reprezentanții F.N.D. au confiscat moșia pe motiv că proprietarul are moșii și în alte părți și că principalul conac nu se află în comună. Cele 488 de jugăre ale moșiei Mocioni s-au împărțit în felul următor: la 38 de ostași câte 3 jugăre, la 10 ostași câte două jugăre, la 9 ostași câte două jugăre, la 9 ostași câte 1 ½ jugăre și la 20 de ostași câte 1 jugăr. S-au mai dat: la 2 invalizi de război câte 3 jugăre și la 58 de locuitori câte 3 jugăre. Inventarul agricol existent pe moșie a trecut în proprietatea comunei, pentru munca câmpului la plugari.

O altă mare moșie expropriată a fost cea a urmașilor național-țărănistului Ștefan Cicio-Pop, situată în comuna Chelmac (plasa Lipova). Ștefan Cicio-Pop era considerat, de membrii F.N.D.-ului, ca fiind unul dintre stâlpii „reacțiunii”. Au fost expropriate 200 de jugăre, care au fost împărțite la 300 de locuitori.

Exproprierea acestor moșii era dată ca exemplu de tărie a țăranilor care fac reforma agrară.

Dacă în satele și comunele bănațene se desfășura, cu intensitate, reforma agrară, în orașe, în special în Timișoara, în fabricile mai mari, muncitorimea se lupta să obțină o serie de drepturi.

Astfel, la *Guban*, în cursul lunii martie 1945, muncitorii au primit halate, cei ce lucrau ziua – șorturi. Totodată, fabrica se obliga să se îngrijească de aprovizionarea angajaților cu cele necesare: lemne de foc, petrol, etc.

La fabrica *Mecher*, muncitorii au cerut și primit: făină, chibrituri, cremă de ghetе și 3 kg de untură. La *Wantum*, muncitorii au obținut o majorare de 40% la salariu (SJANT, fond *Comitetul*, d. 17/1945, f. 38)

La apelul lansat de guvernul F.N.D., adresat țăranilor și muncitorilor, de a mări producția, li s-a răspuns pe măsură.

Dorind să se afle în fruntea acestei acțiuni, Partidul Comunist a indicat organizațiilor Uniunii Tineretului Comunist ca, în această acțiune, să facă front comun cu toate organizațiile „progresiste” ale tineretului din județul Timiș-Torontal (Uniunea Tineretului Socialist, Tineretul Plugăresc, Organizația Frontului Antifascist Slav al Tineretului, Organizația Tineretului Maghiar) pentru susținerea armatei pe frontul antihitlerist (SJANT, fond *Comitetul*, d. 17/1945, f. 12)

Lucrând, zi și noapte, pentru executarea – înainte de termen – a comenzilor pentru front, tinerii timișeni au îngrijit, în același timp, răniții din spitale, s-au efectuat mii de ore de muncă patriotică, au participat la campania de însămânțări din primăvara anului 1945.

În cadrul campaniei de mărire a producției s-a evidențiat organizația U.T.C. de la *Kandia*, care a sporit producția cu 40%, fabrica *Mecher* – cu 50%, *Fabrica de Lanțuri* – cu 50%, *Dermata* – cu 100%, atelierele *Seseman* – cu 80%, *Uzinele Bozsak* – cu 50%, *Fabrica de Mănuși* – cu 100%, *Atelierele C.F.R.* – cu 40-60%. (SJANT, fond *Comitetul*, d. 16/1945, f. 92) Tinerii muncitori de la cinci dintre întreprinderile amintite au executat, în intervalul martie-aprilie 1945, peste 25.000 de ore de muncă peste program, pentru executarea comenzilor pentru front.

În spitale, elevii și elevele din U.T.C. au efectuat 1.263 ore de muncă, îngrijind soldații români și sovietici răniți, în perioada 1 martie-1 aprilie 1945.

Peste 300 de tineri au participat, în comunele Dumbrăvița și Chișoda, pentru a ajuta familiile văduvelor, orfanilor și invalizilor de război la campania agricolă din primăvara anului 1945. Același lucru l-au făcut și 56 de uteciști de la Atelierele C.F.R. Timișoara, care au lucrat o săptămână în comuna Periam, ajutând văduvele, orfanii și invalizii de război la munca câmpului.

Tineretul a participat activ și la campania agricolă din primăvară. Astfel, celula de partid de la organizația U.T.C. a mobilizat 1.811 tineri muncitori, elevi și studenți, care au cules – într-o săptămână – 200 de jugăre de pământ, au lucrat ca tractoriști, cu schimbul, arând și însămânțând 440 de jugăre.

Profesorii și studenții anului II și III ai Facultății de Agronomie au executat, în comuna Șandra, în zilele de 11-13 aprilie 1945, culesul porumbului de pe 71 de jugăre

și transportul porumbului de pe 14 jugăre, precum și a 15.000 kg de grâu, la gară, pentru nevoile frontului.

Tot în primăvara anului 1945 se înființează primele brigăzi „*Gheorghe Gheorghiu-Dej*” și „*Vasile Roaită*”, ale tinerilor ceferiști timișoreni, care vor participa intens și la muncile agricole.

Ajutorul celor peste 12.000 de muncitori, dintre care majoritatea erau tineri din Timișoara, a făcut posibilă însămânțarea a 314.565 ha de pământ, realizată de țărănimea bănățeană în cinstea zilei de 1 mai 1945.

Pentru a încuraja soldații de pe front, autoritățile au decis să le întocmească acestora actele de proprietate asupra pământurilor. După terminarea acestora, generalul C. Vasiliu-Rășcanu, ce deținea funcția de ministru al Apărării Naționale, a dorit să împartă, personal, pe front, actele.

Până la 15 aprilie 1945 s-a realizat 64% din planul de însămânțări, iar 16 din cele 26 de mari moșii au fost expropriate și împărțite.

Pentru a-i ajuta pe țărani la munca câmpului, echipe de muncitori voluntari de la uzinele Ferdinand și Topleț au muncit, zi și noapte, la reparat tractoare și unelte. Tot în acest scop s-au trimis, în județul Timiș-Torontal, 16 tractoare, iar alte 40 urmau să fie reparate și trimise.

În primăvara și vara anului 1945 nu au fost expropriate doar pământurile marilor proprietari, ci și bunurile și utilajele de care dispuneau proprietarii lor.

Când se efectua o astfel de expropriere, se întocmea un raport, în care erau inventariate bunurile. Iată, de exemplu, modul cum a fost întocmit *raportul de expropriere* de la Teodor Kleeman din comuna Săceni:

Denumirea mașinilor și uneltelor agricole	Numărul de bucăți	Observații
<i>Mașină secerat cu 2 coase</i>	1	stare bună
<i>Mașină secerat cu 2 coase</i>	1	stare bună
<i>Mașină de semănat</i>	1	stare uzată
<i>Plug cu 3 brăzdare fără fiare</i>	1	uzat
<i>Tăvălug de lemn</i>	1	uzat
<i>Foi de grape de fier</i>	3	stare bună
<i>Ciur mare de vânturat</i>	2	uzat
<i>Ciur mare de vânturat</i>	1	uzat
<i>Mașină de tăiat iarbă cu 2 coase</i>	1	uzat

Alt exemplu de expropriere a fost cea a lui Iosif Brück din comuna Săceni (*Lb*, Timișoara, II, 193, 29 aprilie 1945, 5):

Denumirea mașinilor și uneltelor agricole	Numărul de bucăți	Observații
<i>Plug tractor 5 brăzdare</i>	1	stare bună
<i>Batoză pentru tractor Hoffer cu elevator</i>	1	stare bună
<i>Locomobil pentru batoză de treer</i>	1	stare bună
<i>Mașină de semănat marca Melicor</i>	2	stare bună
<i>Mașină de secerat Mossey-Harris</i>	2	stare bună
<i>Mașină de tăiat iarbă</i>	2	uzată
<i>Disc</i>	1	uzată
<i>Mașină de semănat porumb Stoper</i>	1	stare bună
<i>Plug 2 brazde</i>	2	uzată
<i>Plug 1 brazdă</i>	1	stare bună
<i>Râșniță pentru uruială</i>	1	stare uzată
<i>Tăvălug</i>	1	uzată
<i>Foi de grape cu fier</i>	18	stare bună
<i>Căruță pentru 2 cai</i>	1	uzată
<i>Prășitoare</i>	2	uzată
<i>Rariță</i>	1	uzată
<i>Sanie pentru cai</i>	1	stare bună
<i>Mașină de semănat gunoi artificial</i>	1	stare bună
<i>Trior</i>	1	stare bună
<i>Batoză de porumb acționată de mână</i>	1	stare bună

O intensificare a activității s-a produs și la Sindicatul Sanitar, unde s-au format echipe care au avut, ca și sarcină, să cutureiere satele bănățene Cerneteaz, Dumbrăvița și Buziaș, pentru a acorda asistență medicală și medicamentele necesare. Bolnavii mai

grav au fost îndrumați la Spitalul Apărării Patriotice. Peste tot au fost înființate consilii sanitare comunale. Medicii comuniști din Sindicatul Sanitar au făcut apel la toți medicii de bună credință să ajute această muncă nobilă de ridicare a stării sanitare a păturilor țărănești. (*Lb*, Timișoara, II, 193, 29 aprilie 1945, 6)

Pentru a recompensa pe cei ce se remarcă în întrecerile muncitorești, autoritățile F.N.D.-iste au instituit decorația „*Eroii muncii*”.

O astfel de decorație a fost primită de 14 țărani din județul Arad, iar festivitatea a avut loc în orașul Arad.

La acest eveniment au participat cca 3.000 de plugari, în frunte cu 21 de călăreți cu cai împodobiți cu covoare și flori, 4 boi înjugați la un plug reprezentând munca țăranilor pe ogoare. În mijlocul coloanei țărănești se găseau două tractoare, împreună cu anexele lor, ceea ce făcea faimă agriculturii de pe acele meleaguri.

După amiază, publicul s-a distrat la teatre și în parcuri, unde organizațiile Frontului Plugarilor de la Sâmbăteni au făcut cinste țăranilor, cântând cântece și jocuri țărănești.

Cei 14 țărani au depus o muncă neobosită în cele 14 plăși de unde erau, pentru a nu rămâne nicio palmă de pământ neînsămânțat și pentru ridicarea nivelului producției.

Pe lângă efortul depus pentru ajutorarea frontului și a țăranilor, muncitorii au reușit, cu mare efort, să realizeze și îndeplinească alte angajamente, cum ar fi înființarea unor cantine și cămine de zi pentru copii până la data de 1 mai 1945.

O astfel de realizare au reușit și muncitorii de la fabrica *Maco*, în colaborare cu Apărarea Patriotică. Ei au înființat căminul unde copiii muncitorilor urmau să primească o educație bună de la personalul specializat la cursurile organizate de Apărarea Patriotică.

Realizarea cantinei lua o povară de pe umerii femeilor, ce, ajungând acasă de la lucru, vor putea să citească un ziar, o carte pentru a se instrui. Până atunci, femeile s-au dovedit a fi tot atât de vrednice precum bărbații. Dovada cea mai elocventă, în acest sens, era femeia sovietică.

Pe lângă munca desfășurată, muncitorii din fabricile timișorene se dedicau și activităților cu caracter cultural. De exemplu, muncitorii de la fabrica *Florida* au înființat un cor de femei, ce ținea repetiții două zile pe săptămână, și au deschis și o bibliotecă, înzestrată cu cărți foarte frumoase în limbile română, maghiară și germană, cu subiecte muncitorești, „pentru educarea tovarășilor în spirit democratic și muncitoresc”.

Cu ocazia concursurilor de 1 mai 1945, corul vorbitor al fabricii amintite a câștigat locul I. Pentru a ajuta acțiunea culturală a muncitorilor, directorul fabricii a donat suma de 150.000 lei.

În domeniul agriculturii, Banatul s-a confruntat cu o gravă problemă, cea a lipsei brațelor de muncă, ajungându-se la situația de a rămâne pământ nelucrat, atât în campania din toamna lui 1944, cât și în primăvara lui 1945. Problema a fost cauzată, în mare parte, de plecarea șvabilor în trupele SS sau cu armatele germane în retragere. S-a pus, astfel, problema atragerii de coloniști în comunele unde era mare nevoie de brațe

de muncă, precum Lovrin, Liebling, Biled, Șandra și Săcălaz. (*Lb*, Timișoara, II, 212, 23 mai 1945, 3)

În aceste comune, coloniștii au venit din județele Alba, Severin și Satu Mare. Ei au primit pământ și casele nemților plecați. La Șemlacul Mare au venit 10 familii din județul Dolj, ce au fost bine primite acolo unde suprafața de 3.000 de lanțuri de pământ aștepta să fie lucrată.

La data de 3 mai 1945 a fost promulgat un pachet de legi referitoare la reglementarea salariilor și înființarea economatelor, dar și la alte probleme: reglementarea regimului prețurilor și a circulației mărfurilor; reprimarea speculei și a sabotajului economic; înființarea organelor de control cetățenesc. După publicarea acestor legi care încurajau economatele și cooperativele, au început acțiunile de lămurire a cât mai multor muncitori și țărani să se înscrie în acestea.

Era, astfel, publicat, în ziarul Partidului Comunist, un articol referitor la rolul cooperativei „*Victoria*”, și anume acela de a lupta împotriva reacțiunii. Era evidențiat faptul că această cooperativă avea rafturile pline de marfă, cu tot ce avea nevoie un om în materie de textile, împărțite just fiecăruia, la un preț acceptabil. Totodată, angajații întreprinderii, în număr de 35, se recrutau din rândurile elementelor democratice, iar din accesul mare al cumpărătorilor se vedea cât de populară era „*Victoria*”. Dacă, la început, cooperativa a lucrat cu mărfuri dosite, ridicate de comitetele satești, de la 1 martie 1945 au început să efectueze cumpărături de la fabrici. Până în luna mai 1945 erau înscriși 15.000 de membri, dar zilnic erau servite doar 400 de persoane. Conform noii legislații economice, 50% din produsele fabricilor trebuiau dirijate spre cooperative și economate.

Un mare avantaj pentru agricultură a fost începerea, la 3 mai 1945, a funcționării centrelor de închiriat mașini agricole în județul Timiș-Torontal. Au fost proiectate 43 de centre, dintre care 14 au trecut de la faza de proiect la realitate. Fiecare din cele 14 centre a fost înzestrat cu câte 30-45 de tractoare și mașini agricole, anexe rechiziționate de la proprietari, contra plată, din venitul realizat în urma închirierii la țărani. Aratul și grăpatul unui jugăr de pământ costa 5.000 lei; din această sumă se scădeau salariile și combustibilul, iar restul se dădea la proprietar.

La fiecare centru de închiriat mașini agricole existau: un inginer agronom, mecanici pentru atelierul de reparații, un șef de echipă și tractoriștii necesari. În fiecare comună, sediu de centru de mașini, s-au înființat cantine, dormitoare și, pe cât posibil, băi pentru personal. Astfel de centre s-au înființat la Becicherecul Mic, Cenad, Carani, Deta, Gătaia, Gottlob, Iecea Mare, Lenauheim, Săcălaz, Șandra, Sănnicolaul Mare, Satchinez, Tomnatic și Variaș. (*Lb*, Timișoara, II, 219, 31 mai 1945, 3)

Pe lângă cele 14 centre de închiriat mașini agricole, la data de 7 iunie 1945 s-a deschis, și la Teremia Mare, un astfel de centru. Acest centru avea, în dotare, tractoare, 6 mașini de treierat și două mașini de secerat. Apoi, au fost înființate, acolo, și un atelier de tâmplărie, o școală de tractoriști cu 12 elevi și era aproape gata și cantina.

În ceea ce privește împrumutarea în județul Timiș-Torontal, până la sfârșitul lunii mai 1945 se efectuase împrumutarea în măsură foarte mică. Din cele 13 plăși

ale județului, numai în trei s-a făcut, pe jumătate, reforma agrară. În alte 7 plăși s-au expropriat mai puțin de jumătate din pământurile disponibile, iar în alte trei plăși nu s-a făcut, deloc, reforma agrară și țăranii au rămas fără pământ.

În plasa Periam, din 17 comune, reforma agrară s-a aplicat doar într-una singură. (*Lb*, Timișoara, II, 250, 8 iulie 1945, 3)

În plasa Recaș s-a înfăptuit reforma agrară. Au fost împrăștiți ostașii de pe front, văduvele, invalizii și orfanii de război, precum și țăranii fără pământ. Suprafața totală, cu vii și păduri, care s-a expropriat era de 14.900 de jugăre. Din această suprafață, 12.680 de jugăre era teren arabil, 1.574 de jugăre – fânețe și 806 jugăre – vie. Au fost rechiziționați 369 de cai și 32 de boi. Au fost, astfel, împrăștiți 2.226 de țărani.

Cei ce nu au avut pământ au primit o suprafață de 5 jugăre. Au fost expropriate 18 tractoare, 14 batoze, 8 locomobile, 3 selectoare, 4 secerătoare, 19 vânturătoare și 6 tăvăluguri.

În urma acestor rechiziționări, în plasă a fost organizat un centru de închiriat mașini agricole. De asemenea, s-au luat măsuri pentru a se înființa încă două centre în comunele Paniova și Chizătău.

Lista țăranilor îndreptățiți să primească pământ cuprindea 2.225 de persoane, ce au primit 11.130 de jugăre pământ arabil și fânețe pentru împădurit. Satul Mihai Viteazul a primit 682 de jugăre, syndicatele – 40 de jugăre, pentru pomicultură s-au dat 20 de jugăre, la silvicultură – 40 de jugăre, iar 900 de jugăre rămâneau în rezerva statului, pentru a se face eventuale completări acolo unde era nevoie.

Autoritățile F.N.D.-iste acordau o mare importanță reformei agrare. Astfel, nu de puține ori, prefectul județului Timiș-Torontal, dr. Valeriu Novacu, a fost prezent în diferite comune, la împărțirea loturilor de pământ, așa cum a fost și în cazul comunei Giroc.

În ceea ce privește mărirea producției în fabrici și ateliere, la Atelierele C.F.R. Timișoara, conducerea a hotărât că acest lucru se poate realiza prin: împărțirea oamenilor în mai multe ture, acolo unde sunt puține mașini, folosind, astfel, mașinile tot timpul; organizarea temeinică a lucrătorilor și a muncii astfel încât factorul „timp” să fie folosit la maximum; aprovizionarea cât mai bună cu materiale.

În privința speculei, salariații ceferiști opinau că poate fi stărpită numai prin mărirea producției, consolidând cooperativele prin înființarea economatelor și aplicarea riguroasă a legilor economice ale guvernului.

În ceea ce privește mărirea producției în atelierele și fabricile din Banat, acest lucru s-a văzut foarte bine cu ocazia prezentării raportului de 1 mai 1945, ziua oamenilor muncii.

Conform acestui raport, fabricile din Timișoara au ridicat producția astfel: *Ilsa* – cu 30%, *Fadepa* – cu 20%, *Seda* – cu 40%, *Șirte* – cu 20%, *Dermachrom* – cu 100%, *Progres* – cu 30%, *Hammer și Ney* – cu 14%, *Atlanta* – cu 34%, *Filt* – cu 100%, *Fabrica de Lanțuri* – cu 35%, *Prima Industrie Textilă* – cu 100%, *Teba* – cu 40%, *In și Cânepă* – cu 20%, *Star* – cu 40%, *Prima Banat* – cu 100%, *Texta* – cu 100%,

Industria Textilă Banat – cu 25%, *Maco* – cu 32%, *Roca* – cu 20%, *Fabrica de Mănuși* – cu 10%, *Prima Fabrică Textilă* – cu 40%.

În județul Caraș, minele de la Anina, diferite secții de la Uzinele și Domeniile Reșița (prescurtat, U.D.R.) și Fabrica de Poduri au ridicat producția până la 100%.

În domeniul agriculturii, în județul Timiș-Torontal funcționau 30 de centre agricole cu 400 de tractoare, în județul Caraș (Narai 2000, 223) – două centre ce aveau 20 de tractoare, iar în județul Severin erau 4 centre cu 20 de tractoare.

În ceea ce privește aplicarea reformei agrare în județele Caraș și Severin, aceasta era aproape desăvârșită, pe când, în județul Timiș-Torontal, nu exista o situație reală a pământului, acest lucru fiind pus pe seama sabotajilor șvabi, ce au pornit o adevărată campanie contra coloniștilor împrumătăreți.

În domeniul economic, pentru combaterea speculei s-au întreprins 1.500 de acțiuni împotriva speculanților, au fost pornite 120 de procese de sabotaj, s-au descoperit și confiscat mărfuri în valoare de peste 4 milioane de lei.

În județul Timiș-Torontal s-au înființat 26 de cooperative, în Caraș – 29, iar în Severin – două, acestea având rolul de a raționaliza distribuția alimentelor.

Cooperativa „*Victoria*” din Timișoara avea 16.000 de membri și peste 300 de milioane lei capital social, cu 7 prăvălii, aceasta constituind centrul în jurul căruia se dezvoltă cooperativele sătești noi, iar cele vechi erau reactivate. (Păiușan 2023, 482-483)

În domeniul agriculturii, pentru însămânțările de toamnă, Camera de Agricultură, spre a veni în ajutorul nevoiașilor și a celor colonizați în județul Timiș-Torontal, a blocat 520 de vagoane cu grâu, iar din partea Ministerului Agriculturii se vor primi alte 300 de vagoane de grâu.

În acest sens, primăriile comunale vor trebui să întocmească liste cu toți nevoiașii, pentru ca aceștia să poată primi cele necesare pentru însămânțare, în raport cu suprafața agricolă posedată. Grâul urma să fie tratat cu substanțe chimice, pentru a nu fi întrebuințat în alte scopuri.

Totodată, Oficiul Economic Județean Timiș-Torontal a întocmit o fișă de consum, bazată pe stocul existent. Astfel, în județul Timiș-Torontal, dispunea de 44.500 de cai de talie mare și de 4.500 de cai de talie mică, 11 boi de jug, 55.001 vaci de lapte, 1.400 de tauri de prăsilă, 60.200 de porci, 70.696 de scroafe și vieri, 162.000 de oi, 18.186 de berbeci de prăsilă, 1.105.476 de păsări și 71.349 de iepuri de casă. La aceste animale enumerate mai sus se adaugă, la orașe și în fabrici, 16.656 de cai și 500 de boi.

Nutrețul necesar pentru animale constituie, în Banat, o problemă. Astfel, caii necesită, la recoltă nouă, 372 de vagoane orz, 365 de vagoane ovăz, 35 de vagoane porumb și 330 de vagoane mei. La celelalte erau necesare: la boii de jug – 154 de vagoane de cereale, vaci – 11.000, la tauri – 43, porci și scroafe – 3.333, oi – 195, berbeci – 27, păsări – 663, iepuri – 107, la caii de la orașe – 165, boi – 6. În total erau necesare 1.330,5 vagoane de orz, 2.481 vagoane de ovăz, 4.893 vagoane de porumb, 330 vagoane de mei, rezultând un necesar de 9.035 vagoane de cereale.

În județul Timiș-Torontal s-au produs 3.218 vagoane de orz (un excedent de 1.315 vagoane), la ovăz s-au produs 1.729 vagoane (un deficit de 2.481 vagoane), la porumb s-au produs 8.445 vagoane (în deficit, deoarece cantitatea ajungea doar pentru hrana oamenilor).

În privința furajelor erau necesare 68.768 de vagoane, iar recolta era de doar 66.104 vagoane. Pentru acoperirea deficitului, Oficiul Economic Județean Timiș-Torontal a dat dispoziții pentru strângerea ghindei, jirului și frunzelor.

În comunele unde nu existau centre de închirieri mașini agricole, țăranii se confruntau cu prețurile mari pe care le solicitau proprietarii de tractoare, pentru a le lucra pământul. Pentru rezolvarea acestor probleme, țăranii se adresau, cu plângeri, prefectului județului respectiv, pentru a se lua măsuri împotriva celor considerați vinovați de acest lucru.

Altă problemă gravă cu care se confruntau populația în perioada postbelică era cea a aprovizionării ilegale, cu marfă, a magazinelor și restaurantelor.

Un astfel de caz a fost și la Buziaș, unde controlul prefectului a descoperit că măcelarii J. Kontar și Jivu aprovizionau, zilnic, cazinoul central al băilor și restaurantul de lângă baie cu sute de kilograme de carne. Carnea nevândută a fost confiscată, iar proprietarul cazinoului și al restaurantului au fost internați în lagăr.

Un alt caz s-a petrecut la Sânnandrei, unde moara din localitate a fost sigilată de autorități, însă, cu ocazia vizitei întreprinse de controlul prefectului, s-a constatat că moara a continuat să macine, iar sigiliul a fost rupt. Autoritățile locale, reprezentate de primar, notar și șef de post, au răspuns că nu cunosc cine este autorul acestui sabotaj.

O gravă problemă în aprovizionarea populației continuau să o constituie economatele. Cu toate că, la 3 mai 1945, s-a publicat legea înființării economatelor, acestea, chiar după un an și 4 luni, întâmpinau probleme cu aprovizionarea, la fel ca în primele zile după aplicarea legii. Una dintre cauze era că patronii, pentru a slăbi unitatea muncitorilor, au oferit avansuri individuale, pentru ca aceștia să se aprovizioneze pe cont propriu.

A avut loc o ședință a Comisiei Locale a Sindicatelor, în cadrul căreia delegații, pentru a găsi cauzele stării proaste a economatelor, au constatat că patronii, reprezentanți ai Uniunii Generale a Industriașilor Români, ce erau datori să creeze și să aprovizioneze economatele pentru muncitori, au sabotat și continuau acest lucru, nefăcând nimic, după 4 luni, pentru a aproviziona economatele la solicitarea guvernului.

În același timp, în fabrici, patronii au oferit avansuri muncitorilor, pentru a se aproviziona singuri.

Pentru a rezolva aceste probleme s-a cerut guvernului să înființeze tribunale ale poporului, pentru a judeca speculanții și sabotorii, iar întreprinderile dovedite a fi sabotoare să fie trecute imediat sub controlul statului.

Pentru ajutorarea muncitorilor și funcționarilor, din cauza situației economice grave, Comitetul Confederației Generale a Muncii a hotărât următoarele: ajutorul de iarnă se va acorda tuturor salariaților, un salariu, cu toate accesoriile, la salariați, cu

luna, și 208 ore cu toate accesoriile. Muncitorii și funcționarii ce aveau un salariu mai mic de 60.000 lei lunar, împreună cu alocația de scumpete și ajutorul de copii, urma să fie completat până la suma de 60.000 lei, iar ajutorul de iarnă nu putea fi mai mic de 60.000 lei. La această sumă, patronul urma să mai adauge 19.000 lei, pentru ca și aceasta să primească 60.000 lei. Salariații care nu aveau un salariu fix și erau plătiți cu remiză primeau un ajutor de iarnă în valoare de 60.000 lei. Totuși, ajutorul de iarnă nu putea depăși suma de 200.000 lei. Ucenicii urmau să primească, drept ajutor de iarnă, 208 ore, fără a se mai ține seama de plafonul minim de 60.000 lei.

În domeniul agricol, Comisia Județeană Timiș-Torontal a emis, pentru comitetele de plasă și comunale de reformă agrară, pentru autoritățile locale și jandarmi, următoarele **instrucțiuni**:

- Toate Comitetele de Reformă Agrară vor stabili un termen de 5 zile pentru lotul definitiv al îndreptățiților și coloniștilor, restul de teren neatribuit formând rezerva de stat.

- *Animalele de tracțiune și inventarul agricol se vor ridica astfel:*

1. Se ridică, din comuna respectivă, caii și inventarul mort, proporțional cu suprafața de teren ce este atribuită coloniștilor.

2. Animalele de montă și de producție nu se vor ridica, custodia lor revenind proprietarului.

3. Ridicarea de animale și inventar se face cu proces-verbal în 4 exemplare, unul la cel expropriat, unul la custode, unul la primărie și unul la Comitetul de Plasă.

4. Inventarierea a tot ce se expropriază se face odată pentru totdeauna. Tabelul se va întocmi acolo unde nu e întocmit, în cel mai scurt timp, fără a face perturbații în comună. Tot ce vor cumpăra expropriații, după întocmirea tabelului, le aparține de drept și nu mai poate fi expropriat.

5. Expropriații nu au voie să ascundă sau să înstrăineze sau să distrugă nimic din ceea ce e expropriabil; în consecință, vor fi socotiți sabotori și pedepsiți ca atare.

6. După aplicarea procedurii de reformă agrară, terenul rămas disponibil, ce nu a fost distribuit coloniștilor și celor îndreptățiți, va fi muncit de șvabi, ce sunt obligați să suporte taxe și impozite, precum și o arendă mică, echivalentă cu două impozite către stat, după fiecare jugăr, asigurând celor ce muncesc rezerve de stat că vor ridica recolta.

7. Toți cei care au primit inventar viu și mort în exploatare sunt obligați să-și muncească terenul primit sub contract, sub sancțiunea de a pierde dreptul de întrebuințare, colonizare și aplicarea celor mai severe măsuri.

8. Comitetele de Reformă Agrară nu vor fi formate din coloniști, ci numai din băștinași îndreptățiți. Acolo unde nu sunt băștinași îndreptățiți, reforma agrară se va aplica de Comitetul de Reformă Agrară al comunei respective, la indicațiile președintelui de plasă. (*Lb*, Timișoara, II, 303, 12 septembrie 1945, 3-5)

În plan economic, anul 1945 se evidențiază prin înfăptuirea reformei agrare, a creării primelor centre de mașini agricole în Banat, dar și prin măsurile luate de autorități contra speculanților. (Șandru 2000, 283, 301)

O măsură importantă, în domeniul asigurării alimentelor necesare populației, a fost înființarea economatelor și a cooperativelor sătești, care vindeau produse la prețuri acceptabile pentru muncitori și familiile lor. Totodată, au început și acțiunile de expropriere a bunurilor și proprietăților de interes comun.

În planul producției industriale s-au constatat unele creșteri ale producției la foarte multe fabrici din Timișoara și în celelalte orașe industriale din Banat.

Referințe bibliografice

- Narai, Eusebiu. 2000. *Aplicarea reformei agrare în județul Caraș în perioada 1945-1946*, în „Banatica”, Reșița, tom 15 (II), p. 223.
- Păiușan, Radu. 2023. *Activitatea P.C.d.R. în sud-vestul României. 23 august-decembrie 1944*. Timișoara: Editura Universității de Vest.
- Păiușan, Radu. 2020. *Aspecte ale activității comuniste în Banat în anul 1945*, în „Quaestiones Romanicae”, Szeged (Ungaria), Editura JATE Press, tom VIII/2, p. 230-249.
- Picioruși, Viorica. 1979. *Începuturi ale organizației democratice țărănești „Frontul Plugarilor” în Banat*, în „Tibiscus”, Timișoara, tom V, p. 399-400.
- Șandru, Dumitru. 2000. *Reforma agrară din 1945 în România*. București: Editura Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului.

Fonduri arhivistice

- Serviciul Județean Timiș al Arhivele Naționale, fond *Comitetul Județean P.C.R. Timiș-Torontal*.
- Serviciul Județean Timiș al Arhivele Naționale, fond *Prefectura județului Timiș-Torontal*.

Periodice

- „Luptătorul bănățean”, Timișoara, 1945.